

Uppdrag att inrätta en samverkansstruktur för ett sammanhållet arbete med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott

Slutredovisning

brå

Kriminalvården

Länsstyrelserna

Polisen

Skolverket

Socialstyrelsen

Statens
institutions
styrelse SiS

ÅKLAGARMYNDIGHETEN

Innehåll

Innehåll	2
Förord	3
1 Uppdraget	5
2 Etablering av samverkansstrukturen	7
2.1 Nationell nivå	7
2.2 Regional nivå	8
2.3 Lokal nivå	9
3 Nationella arbetsgrupper	12
3.1 Lägesbild/målgrupp	12
3.2 Kunskapsstöd	13
3.3 Häktade barn	13
3.4 Juridik	14
3.5 Civilsamhälle/näringsliv/akademi	14
3.6 Kommunikation	15
3.7 Uppföljning/utvärdering	15
4 Hinder för effektiv samverkan	16
4.1 Skolans representation på lokal nivå	16
4.2 Samverkan kring placerade barn och unga som tillhör målgruppen Bob	16
4.3 Informationsdelning mellan myndigheterna	17
5 Utvecklingsbehov	20
6 Beräkning av resursåtgång och kostnader för samverkansstrukturen	22

Förord

Barns delaktighet och utsatthet inom de kriminella nätverken är ett betydande samhällsproblem. Det är av yttersta vikt att alla samhällsaktörer – myndigheterna, skolan, socialtjänsten, hälso- och sjukvården, civilsamhället och näringslivet - tar ett gemensamt ansvar för att motverka att barn och unga rekryteras till den organiserade brottsligheten. Myndigheterna behöver utveckla effektiva och kunskapsbaserade verktyg för brottsbekämpning, lagföring och återfallsförebyggande insatser. Det gäller även det brottsförebyggande arbetet där väsentliga delar är en fungerande skolgång, meningsfull fritid och tillgång till stödjande vuxna.

Polismyndigheten, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse (SiS) gavs i uppdrag av regeringen att lämna förslag om en struktur för systematisk och långsiktig samverkan mellan myndigheter och aktörer på nationell, regional och lokal nivå.¹ Myndigheterna lämnade 29 september 2023 sitt förslag om en ny samverkansstruktur och strukturen fick namnet Barn och unga i organiserad brottslighet med förkortningen Bob².

Den 9 november 2023 fattade regeringen beslut om uppdrag att inrätta den tidigare förelagda samverkansstruktur för ett sammanhållet arbete med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott. I detta uppdrag utökades myndighetsgruppen med Brå, Kriminalvården, Länsstyrelserna, Skolverket och Åklagarmyndigheten³. De samverkande myndigheterna lämnar här sin slutredovisning⁴ av resultatet av etableringen av samverkansstrukturen.

Oktober 2024

Jonas Trolle
Tillförordnad generaldirektör
Brottsförebyggande rådet

Martin Holmgren
Generaldirektör
Kriminalvården

Anders Thornberg
Landshövding
Länsstyrelsen
Hallands län

Petra Lundh
Rikspolischef
Polismyndigheten

Joakim Malmström
Generaldirektör
Skolverket

Björn Eriksson
Generaldirektör
Socialstyrelsen

¹ Regeringsbeslut, Ju2023/00972.

² Bob – Barn och unga i organiserad brottslighet, Redovisning av Polismyndighetens, Socialstyrelsens och Statens institutionsstyrelsens uppdrag att föreslå en samverkansstruktur för arbete med barn och unga i och i närheten av miljöer kopplade till organiserad brottslighet (Ju2023/00972).

³ Regeringsbeslut, Ju2023/02529.

⁴ Polismyndighetens diarienummer A667.884/2023

Informationsklass Öppen

Elisabet Åbjörnsson Hollmark
Generaldirektör
Statens institutionsstyrelse

Katarina Johansson Welin
Riksåklagare
Åklagarmyndigheten

1 Uppdraget

”Regeringen ger Polismyndigheten, Brottsförebyggande rådet, Kriminalvården, länsstyrelserna, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Statens skolverk och Åklagarmyndigheten i uppdrag att inrätta en samverkansstruktur, för ett sammanhållet arbete med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott, i miljöer kopplade till organiserad brottslighet.”⁵

Samverkansstrukturen ska inrättas på nationell, regional och lokal nivå i syfte att förstärka och effektivisera arbetet med att motverka att barn och unga hamnar i grov kriminalitet. I det nationella rådet ska Polismyndigheten, Brå, Kriminalvården, länsstyrelserna, Socialstyrelsen, SiS, Skolverket och Åklagarmyndigheten ingå. Det nationella rådet ska ledas av Polismyndigheten. Länsstyrelserna ska representeras i rådet av en länsstyrelse. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) ska adjungeras till det nationella Bob-rådet (NBR) när de är berörda. Även andra aktörer kan adjungeras till NBR när det bedöms lämpligt.

De regionala råden ska följa polisregionernas indelning under ledning och samordning av länsstyrelserna som utser en samordnande länsstyrelse per polisregion.

De lokala råden ska inrättas efter en behovsbedömning av NBR i samverkan med SKR och kommunerna. Fokus på denna nivå ska vara på operativt arbete och konkreta insatser.⁶

Enligt regeringsuppdraget är syftet med Bob-strukturen att:

- Förstärka och effektivisera arbetet med att motverka att barn och unga hamnar i grov kriminalitet.
- Säkerställa effektiva och ändamålsenliga åtgärder för de som är inblandade i grov kriminalitet.
- Identifiera framgångsfaktorer och metoder samt sprida kunskap om dessa.
- Identifiera nya arbetssätt med målgruppen.
- Utgå från individens eller målgruppens behov.
- Länka samman arbetet med målgruppen genom samverkansråd på nationell, regional och lokal nivå.

Slutredovisningen ska lämnas in senast den 6 december 2024. I den besvaras

⁵ Regeringsbeslut, Ju2023/02529.

⁶ Som framgår av avsnitt 2:3 har NBR gett i uppdrag till den regionala nivån att behovsbedöma och genomföra etablering av lokala Bob-råd.

regeringens frågeställningar:

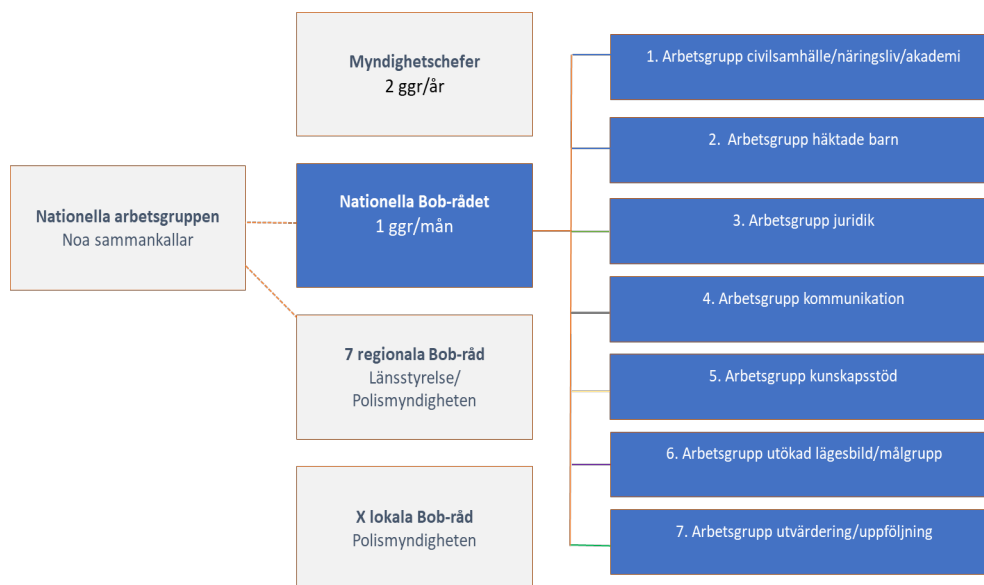
1. Hur etableringen har genomförts,
2. vilka resultat och effekter som inrättandet av och arbetet inom samverkansstrukturen har bidragit till,
3. hinder för en effektiv samverkan inom de olika nivåerna samt
4. en mer utförlig beräkning av resursåtgång och kostnader förknippat med arbetet i samverkansstrukturen.

2 Etablering av samverkansstrukturen

I detta avsnitt redogörs för hur etableringen av samverkansstrukturen har fortlöpt på nationell, regional och lokal nivå.

Eftersom de lokala Bob-råden fortfarande är i en etableringsfas kan effekten av samverkansstrukturen inte redovisas i denna rapport. En uppföljning av effekterna av arbetet kräver en tydlighet om vad som ska följas upp och mätas oavsett om det gäller organisation, insatser och åtgärder på grupp- och individnivå eller nya arbetsätt.

Nedan illustreras Bob-strukturen på nationell, regional och preliminär etablering på lokal nivå:

Figur 1: Bob-strukturen

2.1 Nationell nivå

På nationell nivå konstituerades det strategiska Nationella Bob-rådet (strat-NBR) vid ett första möte den 14 december 2023 under ledning av Rikspolischefen. Mötet samlade chefer eller utsedda ersättare från samtliga myndigheter som är involverade i Bob på nationell nivå. Strat-NBR har haft två möten under 2024.

Ett Nationellt Bob-råd (NBR) har också inrättats, där chefer från berörda myndigheter och representanter från SKR har deltagit, med chefen för Nationella operativa avdelningen (Noa) som ordförande. NBR har

sammanträtt åtta gånger under 2024 och verkat för att Bob etableras på samtliga tre nivåer.

För att stödja NBR:s arbete har en nationell arbetsgrupp bildats, bestående av minst en representant från varje myndighet på nationell nivå. Denna grupp har haft till uppgift att förbereda underlag för NBR:s möten och samordna de beslut som fattas där. Arbetsgruppen har även inventerat behov av vidareutveckling av samverkan och följt upp hur arbetet med de regionala och lokala Bob-råden har fortskridit. Polismyndigheten har som samordnande myndighet inrättat ett särskilt Bob-sekretariat för att hantera uppdraget. Länsstyrelserna har tillsatt en nationell samordnare för regeringsuppdraget som representerar landets 21 länsstyrelser. NBR har även inrättat sju myndighetsgemensamma arbetsgrupper för att ta sig an specifika sakfrågor.

Det nationella samarbetet har fördjupats under sommaren och hösten 2024 genom att myndigheterna har fortsatt att skapa en gemensam struktur för samverkan och genom denna börjat få bättre förståelse för varandras uppdrag. Uppdraget Bob har skapat fler och enklare kontaktvägar mellan de samverkande myndigheterna, vilket i sin tur har lett till stärkta relationer som har förenklat dialoger och informationsutbyte.

2.2 Regional nivå

De sju regionala Bob-råden följer polisregionernas indelning och samordnas av länsstyrelserna, i nära samarbete med polisregionerna. De regionala rådens arbete har utvecklats utifrån de olika förutsättningarna, behoven och regionala lägesbilderna kring barn och unga i organiserad brottslighet. I uppbyggnaden av den regionala nivån har det inom vissa organisationer varit svårt att identifiera rätt deltagande för samverkansstrukturen. Det har också funnits utmaningar i att hitta en tydlighet gällande innehållet i uppdraget för den regionala nivån. Arbetet har fokuserat på delaktighet och att bygga upp de strukturer och nätverk som krävs för att Bob-uppdraget ska kunna genomföras effektivt mellan samverkande aktörer. Trots olika utmaningar har den nya samverkansstrukturen bidragit till en ökad samsyn och förståelse för myndigheternas olika uppdrag och förutsättningar.

Det regionala arbetet har stärkts ytterligare genom att samverkansaktörer som bedömts som relevanta har bjudits in till några av de regionala Bob-råden, exempelvis Center mot våldbejakande extremism (CVE), Barnens rätt i samhället (BRIS) och Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF). Vissa regionala Bob-råd arbetar för att bygga upp ett samarbete med näringslivet och civilsamhället. Vilka samverkansaktörer som slutligen kommer att ingå i de regionala Bob-råden kommer skilja sig åt mellan regionerna beroende på olika förutsättningar och behov.

I regeringsuppdraget är hälso- och sjukvården omnämnd som en aktör som bör ingå i de regionala och lokala Bob-råden. Hälso- och sjukvården har inte något brottsbekämpande uppdrag men kan genom sitt ordinarie arbete bidra i det brottsförebyggande och återfallsförebyggande arbetet. Samtliga samordnande länsstyrelser har framfört att det har det funnits svårigheter att hitta tydliga och fungerade kontaktvägar till hälso- och sjukvårdsregionerna. Socialstyrelsen och länsstyrelserna har därför under året, tillsammans med SKR, undersökt vilka delar, roller och funktioner inom hälso- och sjukvården som skulle kunna ingå i Bob samverkansstruktur. Avsikten är att informera hälso- och sjukvårdsregionerna om Bob-uppdraget.

Länsstyrelserna har vidare upparbetat en kontakt med SKR:s arbetsutskott för Regional samverkan och stödstruktur (RSS)⁷ för att undersöka om och på vilket sätt RSS i länen kan delta i det regionala Bob-arbetet. RSS har väl upparbetade nätverksstrukturer och kommunikation med kommunernas socialtjänster och kan erbjuda plattformar för information och samverkan inom Bob. Då RSS arbetar på uppdrag av kommunernas socialchefer i respektive län är det dock av stor vikt att kommunerna själva vill ha stöd från RSS för att de ska kunna delta i samverkan.

2.3 Lokal nivå

På lokal nivå pågår arbetet med att etablera Bob-råd. NBR har gett de regionala Bob-råden i uppdrag att göra behovsbedömningar och stegvis genomföra etableringen av de lokala Bob-råden. Lokala råd har etablerats parallellt med att behovsbedömningen har påbörjats. De lokala Bob-råden behöver fortsättningsvis ges möjlighet att kontinuerligt pröva och ändra arbetssätt samt att utforska vilka aktörer som behöver delta i de lokala Bob-råden. Utformningen av de lokala Bob-råden kan komma att förändras över tid för att möta målgruppens behov på ett flexibelt sätt.

Det finns kommuner som upplever ett behov av att hantera såväl strategiska som operativa frågor på den lokala nivån. I vissa av de kommuner som idag inte har många barn och unga i målgruppen framhålls det ändå som angeläget med strategiska möten över förvaltnings- och myndighetsgränser inom ramen för Bob. Flera lokala Bob-råd som har etablerats hanterar i nuläget frågor av strategisk karaktär så som behovsbedömningar samt säkerställande att det finns

⁷ RSS stödjer kommuner och hälso-sjukvårdsregioner på deras uppdrag i samverkan kring frågor som rör socialtjänst och hälso- och sjukvård. Det gäller både samverkan mellan kommunerna i länet och samverkan mellan kommunerna i länet och hälso-sjukvårdsregioner. RSS stödjer också sina huvudmän i dialogen om kunskapsutveckling och kunskapsstyrning på nationell nivå.

förutsättningar att vidta effektiva och ändamålsenliga åtgärder i rätt tid.

I några kommuner har individärenden hanterats inom redan etablerade samverkansformer som till exempel SIG (sociala insatsgrupper) och SSPF (skola, socialtjänst, polis, fritid). Andra lokala Bob-råd som har etablerats har börjat förbereda sig för att kunna arbeta operativt med barn och unga i organiserad brottslighet. Detta visar på att samverkansstrukturen börjar få visst fäste även på lokal nivå. I det fall det inte redan finns en etablerad samverkan sedan tidigare kräver det att samverkansaktörerna bygger upp fungerande kontaktvägar, möjliggör bedömningar om barn och unga som ingår i målgruppen och skapar förutsättningar för att förhindra att barn och unga begår brott med koppling till organiserad brottslighet. Samverkansstrukturen Bob förväntas ge större möjlighet till gemensamma lägesbilder och individriktade åtgärdsplaner vilket är av central betydelse, särskilt när den organiserade brottsligheten sprider sig över kommun- och regiongränser.

Nedan redogörs för hur den lokala etableringen fortskrider:

- Region Bergslagen: Samtliga 11 lokalpolisområden ska etablera lokala Bob-råd innan årsskiftet 2024/2025, med en gemensam uppstart i september 2024.

- Region Mitt: Samtliga 8 lokalpolisområden ska etablera lokala Bob-råd innan slutet av december 2024. Vissa områden har redan påbörjat etableringen med samverkande kommuner.

- Region Nord: Beslut har ännu inte fattats om antalet lokala Bob-råd, men en behovsinventering pågår i samverkan mellan polisen och kommuner. Beslut kommer att fattas med stöd av det regionala Bob-rådet. Stödmaterial till lokalpolisområdena är under framtagande för att underlätta uppstart av lokala Bob-råd.

- Region Stockholm: 26 lokala Bob-råd har etablerats, täckande alla kommuner och stadsdelar. Samverkan sker med det Regionala Operativa Centret (ROC)⁸.

- Region Syd: Samtliga 22 lokalpolisområden ska etablera minst ett lokalt Bob-råd under 2024. De kan täcka hela lokalpolisområdet eller en enskild kommun beroende på behov.

- Region Väst: Lokala Bob-råd har etablerats i 5 pilotkommuner under hösten

⁸ I Stockholm utgör Regionalt Operativt Center (ROC) den operativa delen av Bob. Där pågår flera aktiviteter för att bromsa våldsutvecklingen i länet genom samverkan, såsom för-
enklade kontaktvägar dygnet runt mellan polis och socialtjänst och en månatlig regional lä-
gesbild med alla aktörer som hanterar målgruppen.

2024. Därefter ska etableringen utökas stegvis till övriga kommuner utifrån behov.

- Region Öst: Samtliga 9 lokalpolisområden ska etablera lokala Bob-råd under 2024. Arbetet har påbörjats efter halvårsskiftet.

3 Nationella arbetsgrupper

I detta avsnitt redogörs för vilka resultat Bob samverkansstruktur har genererat utifrån arbetsgruppernas arbete. Inrättandet av de nationella arbetsgrupperna har beslutats av NBR.

3.1 Lägesbild/målgrupp

Arbetsgrupp lägesbild/målgrupp bildades för att ta fram en bedömning av omfattningen på målgruppen för Bob samverkansstruktur. Bedömningen ska enligt uppdraget från NBR vara myndighetsgemensam och erbjuda en möjlighet att identifiera individer och följa upp individinriktade åtgärder. I ett första steg i lägesbilsarbetet har myndigheterna enats om en målgruppsdefinition enligt nedan. Denna kan även tillämpas vidare inom samverkansstrukturen för att skapa samsyn kring vilka barn och unga som omfattas av uppdraget.

Målgruppen för samverkansstrukturen Bob utgörs av brottsaktiva barn och unga⁹ som antingen redan är etablerade eller har en påtaglig risk att vara på väg in i den organiserade brottsligheten.

Myndigheter och andra aktörer använder olika begrepp som ”gängkriminalitet”, ”kriminella miljöer”, ”kriminella nätverk” och ”organiserad brottslighet” synonymt för att beskriva brottslighet som begås i någon typ av samverkan inom en struktur.¹⁰ Brottsförebyggande rådet (Brå) menar att begreppet organiserad brottslighet inbegriper olika former av relationsbaserade kriminella miljöer.¹¹ Organiserad brottslighet kan följaktligen ses som ett paraplybegrepp där exempelvis den så kallade ”gängkriminaliteten” eller ”kriminella nätverk” ingår.

I lägesbilden utgör underlag från Kriminalvården, SiS, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten en grund för att följa målgruppens omfattning över tid. Uppgifter från Polismyndighetens cylindermodell¹² utgör ett underlag på individnivå som bör ligga till grund för operativt arbete på lokal nivå. Myndigheterna behöver även arbeta löpande med att identifiera barn och unga som kan komma ifråga för individinriktade åtgärder och insatser inom ramen

⁹ Med barn avses individer upp till och med 17 år och med unga avses individer från 18 upp till 21 år.

¹⁰ Lägesbild över aktiva gängkriminella i Sverige. Polismyndigheten, NOA, 2024.

¹¹ Brottsförebyggande rådet, rapport 2016:12; Kriminella nätverk och grupperingar.

¹² Cylindermodellen ingår som ett steg i Polismyndighetens uppdrag av regeringen att löpande ta fram en nationell lägesbild över utsatta områden: <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/utsatta-omraden/>.

för Bob samverkansstruktur. Definitioner och målgruppsbeskrivning har spridits på nationell, regional och lokal nivå.

3.2 Kunskapsstöd

Arbetsgruppen Kunskapsstöd har som målsättning att bidra till en ökad spridning och ett ökat användande av kunskapsbaserade metoder och arbetssätt.¹³ Arbetsgruppen bevakar också kunskapsutvecklingen både nationellt och internationellt för att på så sätt kunna identifiera nya arbetssätt. Vidare kommer arbetsgruppen att ta fram ett material som illustrerar hur Bob samverkansstruktur förhåller sig till och förstärker redan befintliga samverkansformer lokalt.

Arbetsgruppen utgår från de befintliga samverkansstrukturerna som gett stöd kring SSPF och SIG sedan 2019.¹⁴ I samband med etableringen av Bob-strukturen utvidgades arbetsgruppen med representanter från länsstyrelserna, Kriminalvården och SiS. Gruppen arbetar med nätverksträffar, kunskaphöjande insatser samt fortbildning/utbildning som riktar sig till de yrkeskategorier som arbetar med målgruppen barn och unga. En del i detta handlar om att samverka med andra pågående och närliggande uppdrag såsom exempelvis stöd till avhoppare, gruppvåldsintervention (GVI), förstärkningsteam och praktisknära stöd till kommuner för att uppfylla lagen om kommuners brottsförebyggande ansvar.

3.3 Häktade barn

Arbetsgruppen Häktade barn har arbetat med att kartlägga processen för barnet genom frihetsberövandet och vilka kontakter, ansvar och arbetsuppgifter som myndigheterna har under häktesperioden. Under arbetets gång har det framkommit behov av ytterligare förtydliganden kring processen samt nya eller reviderade aktiviteter för att skapa en helhet och följsamhet i arbetet. En processkarta har tagits fram där myndigheternas olika uppdrag och ansvar framkommer och som kan användas av myndighetspersoner för att få en överblick över helheten då ett barn häktas och kan misstänkas ingå i organiserad brottslighet. Samtidigt verkar processkartan som ett stöd för de lokala Bob-råden att få en struktur som visar på när och hur det är lämpligt att

¹³ Det innebär bland annat risk- och skyddsfaktorerna för kriminellt beteende, modellen Risk, Behov och Mottaglighet (RBM) samt rekommenderade insatser för socialtjänstens arbete med målgruppen.

¹⁴ Brå, Skolverket, Polismyndigheten, SKR, Socialstyrelsen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

snabbt vidta synkroniserade åtgärder som stödjer såväl det häktade barnet som det lokala brottsbekämpande och brottsförebyggande arbetet.

Arbetsgruppen avser även att ta fram en processkarta som är riktad till barnet som är frihetsberövat för att hen ska få en förståelse för processen, vilket är en viktig del i att arbeta utifrån ett barnrättsperspektiv.

3.4 Juridik

Arbetsgruppen Juridik ska kunna bidra med juridisk kunskap till NBR och andra nationella arbetsgrupper. Arbetsgruppen kan även lämna förslag till NBR på utredningsuppgifter. Gruppen har tagit fram en sammanställning över avslutade och pågående statliga utredningar som berör barn och unga i miljöer kopplade till organiserad brottslighet. Det planeras för att den ska uppdateras två gånger per år.

3.5 Civilsamhälle/näringsliv/akademi

Med anledning av att det i regeringsuppdraget anges att representation från näringsliv och civilsamhälle ska finnas i de lokala Bob-råden har arbetsgruppen Civilsamhälle/näringsliv/akademi bildats. Arbetsgruppen har initierat två pågående projekt som finansieras av Skandia - Idéer för livet respektive Vinnova¹⁵, i samarbete med Kungliga Tekniska Högskolan, Konkret It AB, Förnyelselabbet och Skyddsvärnet anno 1910. Båda projekten riktas främst till lokal nivå. Det ena syftar till att skapa effektiva team för samverkan, i vilka näringslivet och civilsamhället ska ingå. Det andra projektet rör utveckling av nya tekniska lösningar i form av AI (Artificiell intelligens) för att underlätta informationsspridning och kunskapsinhämtning gällande effektiva metoder och åtgärder avseende barn och unga i organiserad brottslighet.

Målsättningen med arbetet är att skapa kontakt med aktörer från olika samhällssektorer såväl andra myndigheter som näringsliv och civilsamhälle, och genom delaktighet utveckla nya initiativ kring målgruppen inom Bob-uppdraget. Även om samordningen genom arbetsgruppen sker nationellt finns parallellt dialog med näringslivet och civilsamhället både på regional och lokal nivå.

¹⁵ Vinnovas dnr. 2024-01012

3.6 Kommunikation

Bob är en samverkansstruktur med flera nivåer där många aktörer ingår. En tydlig kommunikation mellan nivåerna och aktörerna är av största vikt för att arbetet ska kunna bli effektivt. Under etableringen har därför arbetsgruppen Kommunikation tagit fram en kommunikationsplan och ett myndighetsgemensamt presentationsmaterial om Bob-uppdraget som har spridits inom samtliga åtta samverkande myndigheter på nationell nivå. Behov av mer enhetlig kommunikation på regional och lokal nivå har också identifierats, vilket arbetsgruppen kommer att arbeta vidare med att ta fram. På sikt kommer arbetsgruppen att publicera både intern och extern information i syfte att öka kunskapen om det myndighetsgemensamma arbetet.

Utifrån att Bob-uppdraget har varit inriktat på att etablera samverkansstrukturen har kommunikationsgruppen först och främst utvecklat kommunikationen om denna. Vid ett eventuellt nytt regeringsuppdrag är det viktigt att kommunikationen inriktas mot att ge stöd och vägledning om arbetssätt och metoder. Under etableringen av Bob samverkansstruktur har en omfattande del av länsstyrelsernas arbete handlat om kommunikation mellan de olika nivåerna och det är entydigt att både regional och lokal nivå önskar mer information, stöd och vägledning. En vital och aktuell kommunikation mellan nivåerna och aktörerna är av högsta vikt för att arbetet ska kunna bli effektivt. Det kan ske genom exempelvis digitala samverkansforum och nyhetsbrev.

3.7 Uppföljning/utvärdering

Regeringsuppdraget har inneburit att etablera strukturen men det har inte funnits krav på specifikt innehåll i eller uppföljning av strukturen. NBR har dock beslutat att tillsätta en arbetsgrupp som arbetar med uppföljning och utvärdering. En arbetsgrupp har bildats av majoriteten av de medverkande myndigheterna. Gruppen har diskuterat hur frågor om uppföljning på lokal nivå kan formuleras övergripande.

Myndigheterna anser det angeläget att, utöver ovanstående, få mer kunskap om barn och unga som begår de allra grävsta brotten kopplat till organiserad brottslighet. Socialstyrelsen ser över möjligheten att genomföra en studie om barn och unga som utövat dödligt våld med koppling till organiserad brottslighet. Syftet med studien är bland annat att undersöka vilka riskfaktorer, vård- och omsorgskontakter samt rättsliga processer som är och har varit aktuella för målgruppen.

4 Hinder för effektiv samverkan

I detta avsnitt redogörs för identifierade utmaningar för etableringen av Bob-strukturen samt för en effektiv samverkan inom denna.

4.1 Skolans representation på lokal nivå

Skolans deltagande är viktigt i det lokala arbetet men det finns utmaningar när det kommer till kontinuerlig bemanning i de lokala råden. Utifrån att de lokala Bob-råden kan bli av mer strategisk karaktär kan Skolverket se att skolväsendet skulle kunna representeras av kommunens utbildningskontor/förvaltning. Ett sådant deltagande kräver tid och resurser vilket gör att förutsättningarna skiljer sig åt, upplevelsen är också att förutsättningarna för utbildningskontor/förvaltningars samverkan med fristående enheter i kommunen ser olika ut. Vid ett kontinuerligt deltagande i det strategiska arbetet blir det viktigt att utbildningskontor/förvaltningar samverkar med alla verksamheter i kommunen såväl kommunala som fristående.

När arbetet på lokal nivå är operativt och riktat mot individer behöver skolväsendet bli involverade i arbetet utifrån skoltillhörighet, beroende på vilka barn och unga som uppmärksammas inom ramen för målgruppen. Deltagande i de lokala operativa Bob-råden behöver därför bygga på att berörda verksamheter engageras när barn och unga identifieras för insatser och åtgärder inom Bob. Utifrån dessa förutsättningar blir det väsentligt att landets huvudmän känner till samverkansstrukturen och kan efterfråga samverkan vid behov.

4.2 Samverkan kring placerade barn och unga som tillhör målgruppen Bob

SiS har uppdraget att bedriva individuellt utformad tvångsvård av barn och unga, på uppdrag av socialnämnden. Myndigheten ansvarar också för verkställigheten av sluten ungdomsvård och även här sker samverkan med kommunal socialtjänst. För att lyckas med uppdraget krävs nära samarbete mellan SiS och socialtjänsten samt en gemensam planering av insatser som ungdomarna behöver under och efter en SiS-placering. Den kunskapsbaserade målsättningen är att barn och unga inte ska vistas längre än nödvändigt i låsbar tvångsvård. Många barn och unga inom SiS kommer, som nästa steg i vårdkedjan, placeras på hem för vård eller boende, HVB. Det förekommer också att de kommer från HVB till SiS; ibland på grund av vårdsammanbrott och andra gånger utifrån att de placerats på HVB i väntan på plats inom SiS ungdomsvård.

Myndigheterna i Bob-uppdraget ser ett behov av effektivare samverkan kring varje ungdoms vårdkedja, något som är särskilt viktigt med tanke på den aktuella samhällsutvecklingen med ökad brottslighet i allt lägre åldrar. Den omständigheten har bidragit till en allt högre efterfrågan på platser inom SiS ungdomsvård; framförallt krävs fler platser för barn och unga som döms till påföljden slutna ungdomsvård men också fler LVU¹⁶-platser behövs. Den höga efterfrågan utmanar myndighetens kapacitet och ett intensivt arbete i syfte att få fram fler platser pågår inom myndigheten.

SiS och socialtjänsternas samverkan utvecklas hela tiden och dialog förs regelbundet; exempelvis avseende vilka barn och unga som är redo för nästa steg i vårdkedjan, utanför SiS. Det finns utmaningar i att få till den vårdkedja som placerade barn och unga, som tillhör Bob-målgruppen, behöver. För socialtjänsten saknas ibland tillräckligt kvalificerade insatser eller placeringsformer utanför SiS och en försvårande omständighet är när det också finns en hotbild riktad mot barnet/ungdomen. Detta innebär längre placeringar inom SiS och fördröjer ungdomens nästa steg i vårdkedjan.

SiS placerade barn och unga tillhörande Bob-målgruppen är både brottsaktiva och utsatta varför det är angeläget att deras vårdkedja är sammanhållen och består av effektiva och kunskapsbaserade insatser. Det kan röra sig om insatser i socialtjänstens regi, som till exempel stöd till föräldrarna, placering i familjehem, kontaktperson för ungdomen, placering utanför hemmet i form av HVB med mera. I många fall behöver vårdkedjan även innehålla insatser från regionernas barn- och ungdomspsykiatri samt vuxenpsykiatrin eftersom dessa barn och unga även kan bära på allvarlig psykisk ohälsa, ha ett missbruk och/eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

4.3 Informationsdelning mellan myndigheterna

Myndigheter har en allmän skyldighet att samverka med varandra (8 § förvaltningslagen [2017:900]) och ska på begäran av en annan myndighet lämna en uppgift som myndigheten förfogar över, om inte uppgiften är sekretessbelagd eller det hindrar arbetets behöriga gång (6 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400], OSL). De myndigheter som ingår i aktuellt regeringsuppdrag kan således dela information som framgår av allmänna handlingar eller som är offentlig.

Inom aktuellt uppdrag förfogar dock myndigheterna över många uppgifter som omfattas av sekretess som främst regleras i OSL. För Polismyndighetens brottsbekämpande uppdrag gäller bland annat sekretess enligt 18 kap. OSL för

¹⁶ Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

förundersökningar och underrättelseverksamhet och sekretess gäller enligt 35 kap. 1 § OSL för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden gällande förundersökning och brottsförebyggande verksamhet. Hälso- och sjukvårdssekretessen regleras i 25 kap. OSL och socialtjänstsekretessen i 26 kap. OSL. För att myndigheterna ska kunna dela uppgifter som omfattas av sekretess till skydd för enskild krävs, om inte den enskilde lämnat sitt samtycke, en sekretessbrytande bestämmelse eller att en uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning (10 kap. 28 § OSL). De befintliga sekretessbrytande bestämmelserna och uppgiftsskyldigheterna medför vissa utmaningar för myndigheterna inom Bob-uppdraget att effektivt kunna samverka med varandra på lokal nivå.

Att det kan finnas olika hinder för ett effektivt informationsutbyte framgår bland annat i *Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen* (SOU 2023:69). I utredningen beskrivs att bland annat Polismyndigheten har ett stort behov av information från bland annat hälso- och sjukvård, socialtjänst och skola för att de ska kunna arbeta effektivt. Utredningen föreslår därför vissa förändringar i lagstiftningen för att förenkla möjligheterna att dela information.

I utredningen framgår också att ett effektivt informationsflöde dessutom kan bero på bristande tillämpning av befintlig sekretesslagstiftning. En bristande kunskap om vilka möjligheter som finns att dela information utifrån befintligt regelverk och en rädsla för att göra fel kan bidra till att sekretessbrytande regler underutnyttjas. Polismyndigheten, Socialstyrelsen och Skolverket har ett framtaget stödmaterial kring möjligheter att dela information mellan polisen, socialtjänsten och skolan¹⁷.

Det pågår för närvarande ett flertal utredningar som kan komma att påverka sekretessregelverket framöver och därmed möjligheten att dela information mellan olika aktörer inom ramen för Bob. En lagrådsremiss har nyligen beslutats avseende *Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen* (SOU 2023:69). Delbetänkandet *Ökat informationsutbyte mellan myndigheter* (SOU 2024:63) är under remittering med svar senast 17 december 2024. I den pågående *Skolsäkerhetsutredningen* (U 2022:04) har utredaren genom tilläggsdirektiv (dir. 2023:120) fått i uppdrag att utreda hur förutsättningarna för att utbyta uppgifter mellan skola, socialtjänst och brottsbekämpande myndigheter kan förbättras. Uppdraget ska redovisas senast den 20 december 2024.

¹⁷ [Dela information mellan socialtjänst, skola och polis - Kunskapsguiden](#)

För att samverkande myndigheter ska kunna utbyta information om enskilda krävs vidare att respektive myndighet har förutsättningar att behandla personuppgifter i brottsförebyggande syfte. SiS behöver till exempel kunna behandla, dela och ta emot information om placerade barn och ungdomar. Gällande sekretessreglering är inte utformad för att möjliggöra informationsutbyte om enskilda i större samverkansytter. Utifrån nuvarande dataskyddsrättsliga reglering bedöms exempelvis SiS sakna förutsättningar att dela och ta emot information om placerade barn och ungdomar i sådant syfte.¹⁸ Till följd av dessa begränsningar kan nödvändig information om enskilda barn och ungdomar inte alltid delas inom ramen för aktuell samverkan.

¹⁸ Jfr. *Återredovisning av regeringsuppdraget om Statens institutionsstyrelsens brottsförebyggande arbete – resultat och prioriterade utvecklingsområden (S2023/03257)*, 2024, SiS dnr 1.1.1-7431-2024, s. 40

5 Utvecklingsbehov

Myndigheternas arbete inom regeringsuppdraget har varit inriktat på att etablera Bob samverkansstruktur på nationell, regional och lokal nivå. Fortsatt arbete inom regeringsuppdraget innebär möjligheter att tydliggöra vilka prioriteringar som behöver göras för en mer hållbar struktur och effektivt arbete över tid. Myndigheterna ser att arbetet framöver i högre grad behöver länkas ihop med kommunernas övergripande brottsförebyggande arbete. Det finns också behov av att förstärka samverkan med aktörer såsom civilsamhälle och näringsliv. En annan viktig samverkanspart är hälso- och sjukvården och i synnerhet psykiatrin då forskning visar att barn och unga som begår brott ofta har psykiatriska diagnoser¹⁹.

Myndigheterna ser vidare ett behov av en fortsatt utveckling av arbetssätt inom samverkansstrukturen samt ett säkerställande av att barnrättsperspektivet genomsyrar arbetet. Bob samverkansstruktur ska stärka och stödja den lokala nivån där ett fortsatt och grundläggande kartläggningsarbete behöver göras. Det omfattar bland annat lägesbilder, lokala förutsättningar och ändamålsenliga insatser riktade till målgruppen. Myndigheterna behöver fortsättningsvis stödja och vägleda lokal nivå genom exempelvis metod- och kunskapsstöd i vad som är respektive myndighets uppgifter och ansvar.

I kommunerna behövs en generell kunskapshöjning om risk- och skyddsfaktorer för kriminellt beteende. Socialtjänsten behöver också öka användandet av strukturerade bedömningsmetoder, risk- och behovsbedömningar och intensifiera sitt arbete med risk, behov och mottaglighet (RBM). För att kommunerna ska öka användningen av Socialstyrelsens rekommenderade insatser för socialtjänstens arbete med målgruppen, behövs stöd till kommunerna²⁰. Utöver det behöver kunskapsbaserad vård och behandling öka och Bob-strukturen skulle kunna komma att möjliggöra detta.

För målgruppen inom Bob behövs aktiviteter och kunskapsbaserade insatser i form av strukturerad familjebehandling, behandlingsprogram och placeringar som framförallt handlar om att förebygga återfall i kriminalitet. Som alternativ

¹⁹ Myndigheterna följer i detta sammanhang det utvecklingsarbete som sker inom barn- och ungdomspsykiatrin (BUP) i Stockholm där en pilotverksamhet har startats under 2024. Syftet med verksamheten är att fånga upp ungdomar med allvarligt normbrytande beteenden och erbjuda barnpsykiatrisk vård. Lärdomar från projektet kommer att kunna spridas inom Bob.

²⁰ Socialstyrelsens rekommenderade insatser bygger på forskning om barn och unga som uppvisar ett kriminellt beteende. Socialstyrelsens bedömning är att de rekommenderade insatserna till målgruppen barn och unga med risk för återfall i brott tillsammans med SBU:s slutsatser (i Psykosociala insatser för att förebygga och minska gängkriminalitet bland barn och unga (SBU, 2023)) även är tillämpliga på barn och unga som begår brott med koppling till organiserad brottslighet.

till institutionsvård rekommenderar Socialstyrelsen insatsen behandlingsfamilj Treatment Foster Care Oregon (TFCO), där ett behandlingsteam arbetar aktivt och strukturerat mot ursprungsfamiljen samt med påverkansprogram för ungdomarna. För metoden TFCO finns det ett begränsat utbud och en hög efterfrågan. Det kan därför finnas skäl att stödja kommunerna i möjligheten att öka utbudet av TFCO.

Polismyndigheten har genom bland annat den nationella särskilda händelsen Frigg sett att rekryteringen av barn och unga till grov kriminalitet har utvecklats från att till stor del ske i de fysiska miljöerna, som skolgårdar och idrottsanläggningar, till att ta allt större plats i de digitala miljöerna. Den digitala rekryteringen av barn och unga sker både i öppna sociala medier, och i stängda chatttrum på krypterade meddelandetjänster. I dessa digitala plattformar erbjuds olika typer av kriminella uppdrag mot betalning. Uppdragen kan handla om att hantera narkotika och vapen, utföra sprängningar eller andra typer av grova våldsbrott.

Den digitala rekryteringen och tillvägagångsätten medför stora risker för barn och unga och deras anhöriga då barn och unga ofta ombeds lämna personlig information till beställaren av brottet som senare kan användas i syfte att utpressa eller hämnas. Den ställer även nya krav på arbetet med att förhindra rekryteringen av barn och unga till organiserad brottslighet.

Avslutningsvis kan vi konstatera att barns delaktighet och utsatthet inom den organiserade brottsligheten är ett samhällsproblem. Genom att använda sig av yngre personer som utförare kan äldre kriminella skydda sig mot exponering och straff. Barn har rätt till skydd mot alla former av våld och utnyttjande. Myndigheterna har i och med etablerandet av Bob-strukturen tagit steg framåt i kampen för att motverka att barn och unga socialiseras in och rekryteras till den organiserade brottsligheten.

6 Beräkning av resursåtgång och kostnader för samverkansstrukturen

Detta avsnitt beskriver de kostnader som myndigheterna i uppdraget beräknar vara förknippade med samverkansstrukturen för att upprätthålla samt utveckla arbetet. Kostnader för kommunerna och hälso- och sjukvårdsregioner ingår inte i denna redovisning, inte heller kostnaderna för insatser eller behandlingar kopplade till individerna som identifieras inom samverkanstrukturen.

Myndighet	Årsarbetskrafter	Övriga kostnader
Brottsförebyggande rådet	4	50 000
Kriminalvården	27	1 250 000
Länsstyrelserna	18	3 500 000
Polismyndigheten	24	3 500 000
Skolverket	1	100 000
Socialstyrelsen	5	100 000
Statens institutionsstyrelse	25	1 000 000
Åklagarmyndigheten	1	35 000

Kriminalvården

Uppskattningen avser den personella resursåtgång som myndigheten bedömer krävs för att möta de utökade samverkansbehoven på framför allt regional och lokal nivå, samt att utveckla häktenas samverkansarbete för barn och unga i målgruppen. Viss resursförstärkning är också nödvändig för att bidra med kompetens i de arbetsgrupper som bildats efter uppdrag av det nationella Bob-rådet.

Länsstyrelserna

Länsstyrelserna behöver utökade resurser för att kunna genomföra Bob uppdraget långsiktigt utan påtaglig påverkan på övriga brottsförebyggande uppdrag som myndigheterna har. Att leda och samordna regionala Bob-råd och stödja implementering och utveckling av lokala Bob-råd kräver både kompetens och tid. Länsstyrelserna bedömer därför att resurser behövs både hos de samordnande sju länen och hos övriga länsstyrelser för att driva och utveckla arbetet så att det ska kunna nå sin fulla effekt. Särskilt viktigt är resurstillförseln för att kunna stödja den lokala nivån i arbetet att ge ändamålsenliga insatser ges till målgruppen. Länsstyrelserna ser det som omöjligt att fortsätta arbetet i Bob uppdraget utan särskilda medel.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen har kopplat flera professioner i arbetet med Bob uppdraget och behöver intensifiera arbetet i flera arbetsgrupper. Myndigheten behöver även komplettera med forskningskompetens för att ta sig an en studie om barn och unga som utövat dödligt våld med koppling till organiserad brottslighet. Syftet med studien är bland annat att undersöka vilka riskfaktorer, vård- och omsorgskontakter samt rättsliga processer som är och har varit aktuella för målgruppen. Socialstyrelsen behöver däremot invänta ett nytt regeringsuppdrag för att få medel till projektet, vilket även gäller övriga utvärderingsuppdrag som kan bli aktuella för arbetsgruppen uppföljning/utvärdering och NBR. Detta för att bemanna och kunna göra utvärderingsarbeten med kvalitet, uthållighet och långsiktighet.

Statens institutionsstyrelse

Uppskattningen avser de resurser som myndigheten bedömer krävs för att, under 2025, dels bemanna en stabil Bob samverkansstruktur och dels resurssätta och rikta insatser mot placerade ungdomar som ingår i målgruppen för BoB. För SiS ungdomar som ingår i Bob-målgruppen behöver brotts- och återfallsförebyggande aktiviteter och insatser förstärkas och utökas samt arbetet med avhoppssverksamhet fortsätta.

Polismyndigheten

Enligt beskrivning i avsnitt 2 av samverkansstrukturens etablering deltar Polismyndigheten i samtliga delar av regeringsuppdraget från nationell strategisk nivå till den lokala operativa nivån, deltagande i samtliga nationella arbetsgrupper samt i det upprättade Bob-sekretariatet för att som samordnande myndighet omhänderta regeringsuppdraget.

Driftskostnaderna för en fullt utbyggd struktur kommer, för Polismyndigheten, innebära en årlig resursåtgång och kostnad enligt tabellen ovan. Kostnaderna avser resor, konferenser, genomförande av kompetensutvecklingsinsatser.

Övrigt

Försäkringskassan har i uppdrag att leverera tjänster som uppfyller säkerhetskrav och legala krav för användning av svenska myndigheter och erbjuder inom ramen för det Samarbetsplattform för offentlig sektor (SAFOS). Samarbetstjänsten beskrivs som en modern lösning som erbjuder olika verktyg för effektivt samarbete, internt som externt.

Bob-uppdraget har fattat beslut om användning av SAFOS i syfte att underlätta och effektivisera samverkan mellan myndigheterna genom att här kunna dela och tillgängliggöra gemensamma dokument och information som relaterar till

Informationsklass Öppen

eller tas fram inom ramen för samverkan. Kostnaderna för SAFOS och samtliga myndigheters licenser inom Bob-uppdraget beräknas till 158 000 kr år 1.